

141η Συνάντηση Μετα-Ψυχολογίας

Βασίλειος Μαούτσος

25/10/11,

Μεταψυχολογικό Σεμινάριο

‘Ελληνικό Ινστιτούτο Κλασικής Ψυχανάλυσης’

‘On Narcissism: An Introduction’, 1914, Τόμος XIV

1η Συνάντηση

Έχοντας ήδη συζητήσει την δύσκολη κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο Freud σε σχέση με τους συνεργάτες του θα λέγαμε ότι είναι πλέον έτοιμος να γράψει αυτό το μοναδικό κείμενο. Απ’ αυτό μπορούμε να συνάγουμε και το συγκρατημένα επιστημονικό ύφος που τον διακατέχει κατά τόπους αλλά και την φαινομενική ασάφεια που δείχνει προκειμένου να συγκρατήσει το κύμα της επιθετικότητας που προφανώς περιμένει να εκφραστεί από όσους θεωρούν ότι έχουν αντιληφθεί τι είναι η σεξουαλικότητα είτε στη μετουσιωμένη είτε στην βιολογική της διάσταση. Όμως, ο Freud είναι αποφασισμένος απ’ εδώ και στο εξής να ασχολείται με την ‘σεξουαλικότητα’ ως το ένα και μοναδικό μεταψυχολογικό φαινόμενο που αφορά μόνον τον άνθρωπο ανεξαρτήτως των επιπτώσεων που θα έχει αυτή του η τοποθέτηση.

Η αφορμή της αναζήτησης του νοήματος του ‘Ναρκισσισμού’ βρίσκεται στα αρχικά του κείμενα. Στο ‘On the Grounds for Detaching a Particular Syndrome from Neurasthenia Under the Title of Anxiety Neurosis’ δεν είχε μπορέσει να κάνει εμφανή την σύνδεση μεταξύ Νευρώσεων και Σχιζοφρένειας (Ψυχώσεων) αλλά το ερώτημα δεν έπαυε να υφίσταται. Η λιβιδινική θεωρεία δικαίως θεωρούσε ότι αν όντως υφίστατο θα όφειλε να απευθύνεται εξ ίσου σε αμφοτέρους τις νοσολογικές οντότητες. Έτσι, σ’ αυτό του το κείμενο ο Freud κάνει αβίαστα την απαραίτητη διασύνδεσή τους εντοπίζοντας την λιβιδινική ενέργεια να πηγαиноέρχεται μεταξύ εαυτού και αντικειμένων ως μία ‘αμοιβαδοειδής’ κίνηση, αυξάνοντας ή μειώνοντας αντιστοίχως την ναρκισσιστική προδιάθεση του υποκειμένου. Όμως, αυτό το κείμενο πάει πολύ πιο πέρα και κατά βάση καθορίζει όσο τίποτα άλλο το μέλλον της ψυχανάλυσης ως κλινική θεραπευτική. Ο ίδιος ο Freud όπως προελέχθη είναι άκρως επιφυλακτικός αλλά ο προσεκτικός αναγνώστης δεν μπορεί να χάσει την συνέχεια του ειρμού του Freud αν και ο ίδιος δεν τον βοηθάει επ’ αυτού. Το σημαντικότερο εμπόδιο βρίσκεται για άλλη μια φορά στην μετριοπαθή εμμονή του Freud να αποκαλεί ‘υπόθεση’ αυτό το οποίο είναι απόλυτα δεδομένο. Η όλη του προσέγγιση παραμένει σαφώς εμπειρική και βιωματική. Ξεκινώντας από την κλινική εικόνα ψυχωτικών ασθενών θεωρεί την διάκριση μεταξύ εγωτικής λίμπιντο (επένδυση με λίμπιντο εγωτικών λειτουργιών συμπεριλαμβανομένων των του σώματος) και αντικειμενοτρόπου λίμπιντο (επένδυση με λίμπιντο ενός άλλου ανθρώπου που βρίσκεται εκτός των ορίων του σώματος του υποκειμένου) ως το *sine qua non* κάθε κλινικής τοποθέτησης. Πράγματι, στο σημείο αυτό εμφανίζεται η ρίζα και η διαβάθμιση του προβλήματος της ψύχωσης και των συνεπειών της. Διότι, αν η εγωτική λίμπιντο υπερ-εξογκώνεται κατά την ψύχωση εξ απόσυρσης από τα αντικείμενα του εξωτερικού κόσμου τότε λύνοντας ένα ζήτημα (το της ‘ψύχωσης’) ανακαλύπτουμε κάτι το ασύλληπτο για τις Νευρώσεις και για τον ψυχισμό στο σύνολό του. Ας δούμε τις επιπτώσεις: Όντως, η αποσυρθείσα εκ των αντικειμένων λίμπιντο ουδεμία λειτουργική χρησιμότητα μπορεί να έχει για τους εγωτικούς σχηματισμούς (εαυτό-συντήρηση κτλ) που πάει να εξυπηρετήσει υπό την μορφή πλεονάσματος. Αυτοί, ως γνωστόν, λειτουργούν άψογα χωρίς αυτή την επιπλέον τεράστια λιμπιδινική συνδρομή. Συνεπώς, πρόκειται περί ‘συμπληρώματος’ που ανάλογα με την ποσότητά του παρουσιάζει την αντίστοιχη ‘τοξικότητα’ για το εγώ όπως γνωρίζουμε από παλαιότερα κείμενα του Freud. Αυτή ακριβώς η λιβιδινική τοξικότητα καταλήγει σε ψύχωση κατά την ‘δευτερογενή’ επιστροφή της στο εγώ απ’ το οποίο προέρχεται. Εάν όμως ένας εγωτικός σχηματισμός που για κάθε

παρατηρητή θεωρείται φυσιολογική ανθρώπινη κατάκτηση χρειάζεται συμπληρώματα προκειμένου να λειτουργήσει τότε μιλάμε για μία βαθύτατη διαταραχή του εγώ που χρήζει ιδιαίτερης μελέτης και θέτει εν αμφιβόλω ολόκληρο το ψυχικό όργανο. Με άλλα λόγια θα λέγαμε ότι το εγώ πάσχει εκ προοιμίου στον ενήλικα και 'μόνον η αδιαφορία' με την μορφή μιας συνειδητά ακινητοποιημένης ψυχικής ενέργειας του δίνει την δυνατότητα ψυχικής υγείας με την έννοια της μη επιθυμίας προς δράση του ψυχικού οργάνου. Στο σημείο αυτό ο Freud δεν αναφέρεται στην αρχή της ηδονής/δυσαρέσκειας την οποία υπονοεί. Όταν δε καλείται το ψυχικό όργανο προς δράση τότε και μόνον τότε γίνεται 'λίμπιντο διαμέσου της επένδυσης ενός αντικειμένου'. Έτσι, η αδυναμία του εγώ προς χειρισμό μιας πλεοναζούσης λιμπίντο, η δημιουργία ανθρωπίνων σχέσεων, η εμφάνιση ψυχικών νοσημάτων και η φαντασίωση αυτοθεραπείας της ψυχικής νόσου μέσω του Ναρκισσισμού αλληλοσυνδέονται. Με άλλα λόγια η σεξουαλικότητα ορίζει εν τέλει κάθε ψυχική πράξη η οποία δεν έχει την ικανότητα για αδιάφορη μεταχείριση της πλεοναζούσης - συμπληρωματικής ψυχικής ενέργειας.